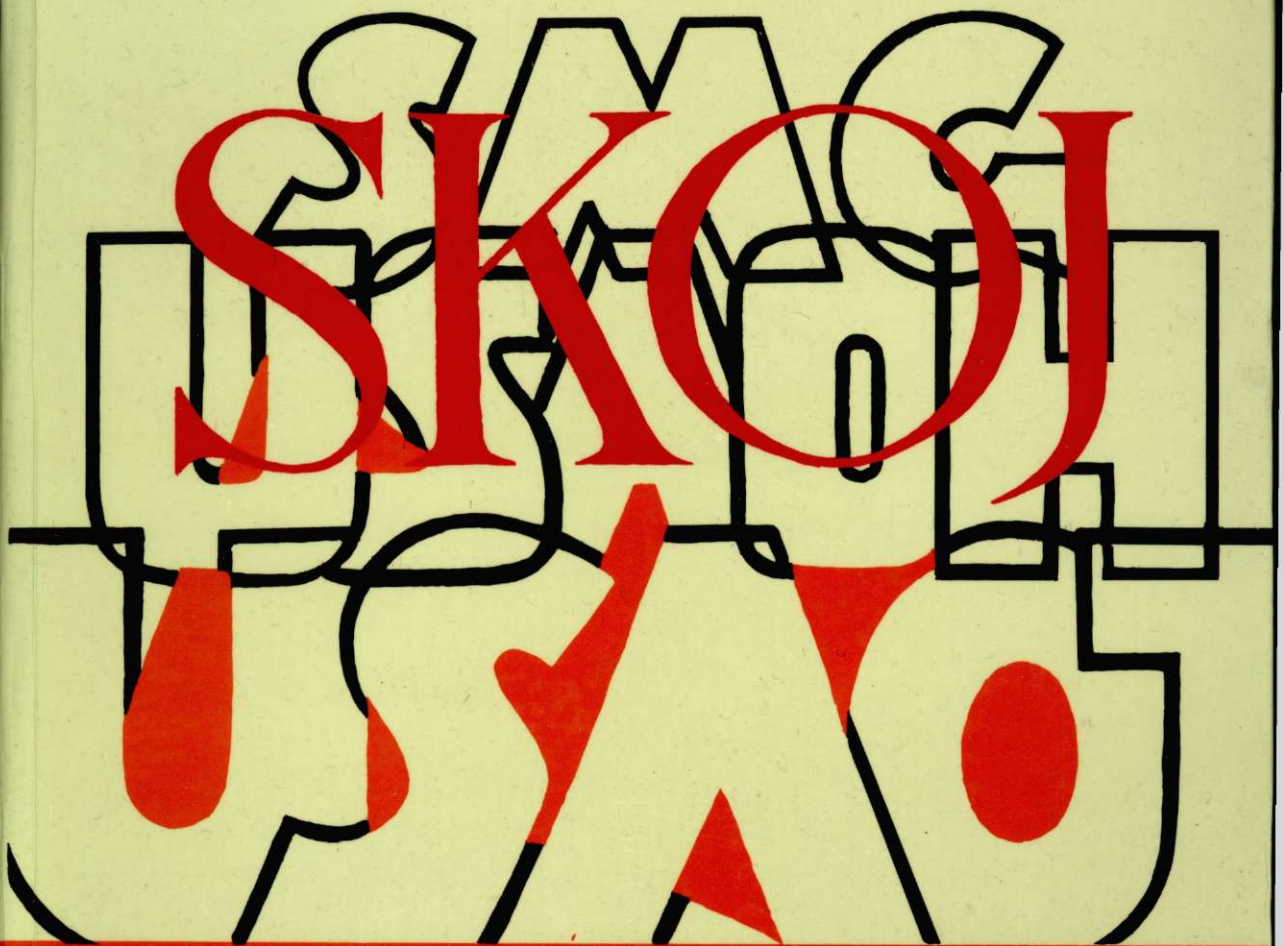

revolucionari omladinski

1

pokret u Zagrebu 1941-1945

ILEGALNI PUTOVI I VEZE ZAGREBA S PARTIZANSKIM TERITORIJEM 1941 - 1945. god.

IZDAVAČI: GRADSKI ODBOR SUDNON-4, ZAGREB
1964.
Autor: Franjo Ploč

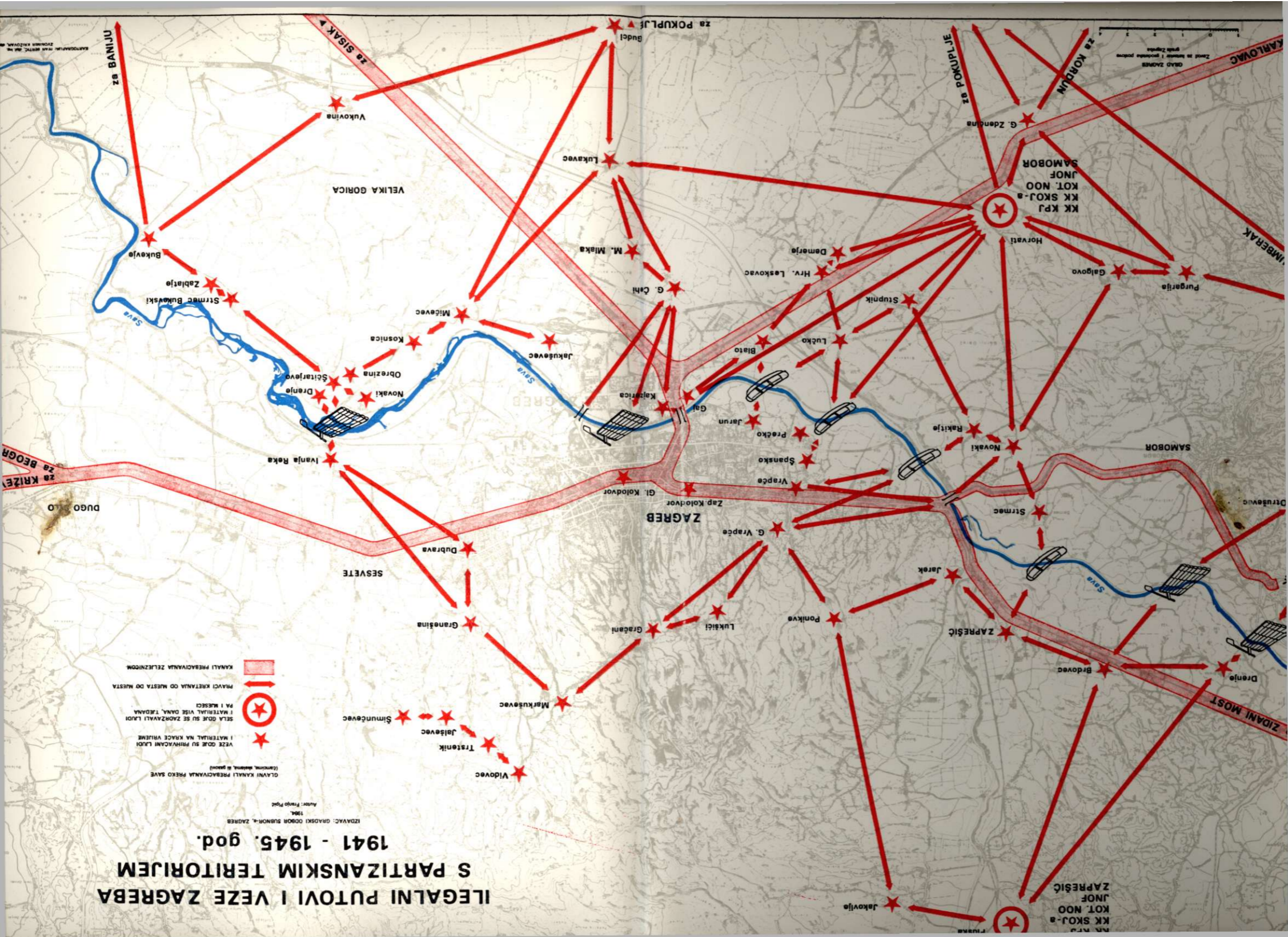
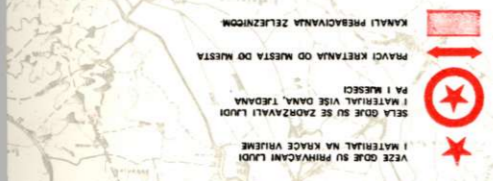
GLAVNI KANALI PREBAČIVANJA PREKO SAVE
(Lančani, vodeni, ili gvozni)

VEZE ODE SU POKUPČANJE LJUDI
I MATERIJAL NA KRATCE VRIJEME

SELA ODE SU ZAMENJAVALI LJUDI
I MATERIJAL, VIE OJAKI, TERCIJAKA

PRAVCI KRETANJA OD MESTA DO MESTA
PA I MEĐUČI

KANALI PREBAČIVANJA ŽELJEZNICOM

Izdavački savjet zbornika

Branko Gumhalter, Emil Ivane, Ivica Kranželić, Vlado Mađarević, Mauricije Magašić (predsjednik), Zlatko Munko, Nada Novosel, Mira Paut-Grubor, Vjekoslav Pavlinić, Zorka Prodanović, Dušan Tumpić

Uredništvo

Ladislav Grakalić, Branko Gumhalter, Ivica Kranželić, Vlado Mađarević, Mauricije Magašić, Zlatko Munko

Tajnica uredništva

Mira Krnić

REVOLUCIONARNI
OMLADINSKI POKRET
U ZAGREBU 1941-1945

I

Zbornik
povijesnih pregleda i sjećanja

Izdavači

GRADSKA KONFERENCIJA SSRNH, ZAGREB
GRADSKI ODBOR SAVEZA UDRUŽENJA BORACA NOR-a, ZAGREB
SVEUČILIŠNA NAKLADA LIBER

ZAGREB 1984

® Sveučilišna naklada Liber, Zagreb, Jugoslavija

Recenzenti

Dr Narcisa Lengel-Krizman

Prof. Petar Strčić

Vanjska oprema

Ico Simčić

PREDGOVOR

Gradski odbor SUBNOR-a Zagreb u povodu 40-godišnjice ustanka naroda i narodnosti Jugoslavije pokrenuo je rad na prikupljanju građe, zapisa i sjećanja za zbornik »Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941—1945«.

Inicijativu Gradskog odbora SUBNOR-a, odnosno Komisije za razvijanje tekovina revolucije i njegovanje revolucionarnih tradicija, podržale su i ostale društveno-političke organizacije grada Zagreba.

Gradski odbor SUBNOR-a povjerio je taj zadatak posebno formiranoj radnoj grupi u sastavu Emil Ivane, Branko Gumhalter, Ivica Kranželić, Mauricije Magašić, Nada Novosel i Zorka Prodanović. Radna grupa formirana je u travnju 1980. godine. Zbog obimnog rada grupa je proširena slijedećim drugovima: Vladom Mađarevićem, Zlatkom Munkom, Mirom Paut-Grubor, Vjekoslavom Pavlinićem i Dušanom Tumpićem.

Radna grupa je dobrovoljno više od tri godine intenzivno radila na prikupljanju i razvrstavanju građe za Zbornik. Osim što su korišćeni materijali Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske i Arhiva Hrvatske, prikupljeni su podaci i od mnogih sudionika povijesnih zbivanja. Tako je prikupljena obimna građa i stvoreni su uvjeti za njezino objavljivanje. Formirani su Izdavački savjet i Uredništvo Zbornika. Uredništvo sačinjavaju Ladislav Grakalić, Branko Gumhalter, Ivica Kranželić, Vlado Mađarević, Mauricije Magašić i Zlatko Munko.

Osim radne grupe za prikupljanje građe u Zborniku je surađivalo sa svojim zapisima i sjećanjima oko 160 učesnika omladinskog revolucionarnog i antifašističkog pokreta, pretežno predratnih i ratnih skojevaca, radničkih, srednjoškolskih i studentskih aktivista, kao i neki stručnjaci koji se bave tom problematikom.

Osnovni cilj prikupljanja građe za zbornik »Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941—1945« bio je da se u nizu zapisa i sjećanja cjelovitije, detaljnije i sistematičnije iznesu podaci o revolucionarnom radu omladine u predratnim i ratnim uvjetima. Potrebno je bilo na jednom mjestu obuhvatiti antifašističke akcije, oružani otpor i druge aktivnosti u pripremanju ustanka i u toku NOB, kada su mladi komunisti, članovi SKOJ-a i antifašistička omladina bili snažan oslonac Partiji i udarnim revolucionarnim snagama u okupiranom gradu i kada je velik broj omladine Zagreba stalno popunjavao partizanske jedinice.

Takva edicija će osobito mlade naraštaje moći najbolje upoznati s plemenitim idealima, požrtvovnim aktivnostima i samoprijegornim žrtvama njihovih prethodnika u upornoj borbi protiv fašizma, za slobodu naših naroda i

bolji život svih ljudi, posebno mlade generacije. Ovaj Zbornik povijesnih pregleda, zapisa i sjećanja mogao bi biti trajna moralno-idejna inspiracija i revolucionarni poticaj u progresivnom društvenom zalaganju novih generacija naše omladine.

Uz dosadašnje dosta oskudne dokumentarne materijale, jedino takvi autentični zapisi i sjećanja sudionika predratne i ratne revolucionarne omladinske aktivnosti mogu biti neposredno vrelo i izvorna građa za objektivnu i naučnu povijest naprednog omladinskog pokreta u Zagrebu.

Sve je manje živih sudionika tih historijskih zbivanja, pa je bila dužnost preživjelih predstavnika te generacije da se što više događaja i imena revolucionarnih aktivista objave i tako otmu zaboravu.

Raspravljajući o projektu Zbornika, Izdavački savjet i Uredništvo održali su mnogo radnih sastanaka, dogovarajući se o metodi i organizaciji rada, o prikupljanju priloga i o kompoziciji sadržaja Zbornika.

Već na samom početku nametalo se više pitanja o kojima je trebalo zauzeti određene stavove, kako bi rad na Zborniku bio pravilno usmjeren.

Među najvažnijim bila su dva pitanja: prvo, obrada kontinuiteta predratne i ratne aktivnosti omladinskog revolucionarnog pokreta u gradu, i drugo, određivanje granica teritorija grada za obradu memoarske građe.

Nakon više rasprava o prvom pitanju odlučeno je da je neophodno u općim pregledima prvog dijela Zbornika i u nekim sjećanjima iznijeti kontinuitet revolucionarnog omladinskog pokreta prije rata i okupacije, s obzirom na to da su društvene prilike i političko kretanje bili odlučujući faktori u određivanju političke i vojne strategije Komunističke partije uoči drugog svjetskog rata i u toku NOR-a i socijalističke revolucije. Jedino je tako moguće čitaocu objasniti ogroman utjecaj koji su Komunistička partija Hrvatske, odnosno KPJ i SKOJ, imali u gradu među radnicima, srednjoškolcima, studentima i naprednom inteligencijom.

U pogledu drugog pitanja, o širini teritorijalne obrade građe iz Zagreba, riješeno je da se ograničimo na tadašnje područje grada, obuhvaćeno aktivnostima MK KPH i MK SKOJ-a. Iako je na to bilo primjedbi u toku rada na prikupljanju građe, pokazalo se da je ta odluka bila ispravna, pogotovo stoga što se vanjska područja Zagreba obrađuju u posebnim izdanjima.

Radna grupa, Izdavački savjet i Uredništvo u svom višegodišnjem radu sretali su se s nizom problema vezanih uz sadržaj i prikupljanje građe, pa je u vezi s tim potrebno dati neke osnovne napomene.

Zbog obimne građe zbornik »Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941—1945« podijeljen je u dva sveska, te obuhvaća oko 800 štampanih stranica i oko 190 tekstova s nekoliko tisuća imena, pretežno omladinaca, skojevaca i mladih članova Partije. Većina tekstova pisana je za ovaj Zbornik, no korišćeno je i nekoliko već prije štampanih članaka koji su po svom značaju i sadržaju trebali biti uvršteni u taj Zbornik, kako bi se na jednom mjestu, zajedno s bibliografskim podacima, našli u dva sveska svi važniji tekstovi vezani za omladinski revolucionarni pokret i antifašističku borbu u Zagrebu.

Isprva je bilo zamišljeno da Zbornik ima i poseban odjeljak s nekim dokumentarnim priložima, ali se od toga odustalo iz dva razloga. Prvo, zbog ograničenja opsega ionako već opsežna dva sveska Zbornika. I drugo, jer se razni historijski dokumenti o revolucionarnom pokretu u Zagrebu već pri-

kupljaju i objavljuju u posebnoj seriji knjiga »Zbornik dokumenata sjeverozapadne Hrvatske«.

Pri redigiranju tekstova nastojalo se poštivati izvorno izlaganje pojedinih autora, pa su, uz neophodne jezične popravke, izvršene veće redaktorske intervencije, kraćenja ili dopune, uvijek u sporazumu s autorima, samo tamo gdje je to bilo neophodno zbog jasnoće izlaganja, povezanosti sadržaja i povijesne točnosti mnogobrojnih provjeravanih podataka. U nekim zapisima ponavljaju se češće imena ili aktivnosti pojedinaca, ali je to bilo neizbježno u takvom dokumentarnom zborniku sjećanja, a ujedno ova odvojena i samostalna svjedočanstva uvjerljivo dokazuju povijesnu vjerodostojnost mnogih prikazanih akcija.

Poslije duže diskusije odlučilo je Uredništvo da Zbornik ima uži vremenski naslov — »Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941—1945«, jer osnovni sadržaj i većina priloga obrađuju borbu antifašističke omladine za vrijeme okupacije Zagreba, a i zbog toga da bi se to izdanje o revolucionarnoj omladini suglasno povezalo sa sličnom knjigom u četiri sveska o partijskoj borbi u Zagrebu »Zbornik sjećanja Zagreb 1941—1945«.

Prvi svezak zbornika »Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941—1945« podijeljen je, sistematski sređeno i povezano, u pet osnovnih cjelina povijesnih pregleda i sjećanja.

Prvi dio, pod naslovom »*Obnova i reorganizacija SKOJ-a*«, poslije dva uvodna teksta od drugova Tita i Bakarića o ulozi omladine u revolucionarnom pokretu, obrađuje obnovu SKOJ-a 1939. godine i dvije povijesne konferencije komunističke omladine neposredno prije rata, kao i sjećanja na likove omladinskih rukovodilaca Vladimira Bakarića, Ive Lole Ribara i Jože Vlahovića.

Drugi dio — »*Predratni razvoj naprednog omladinskog pokreta*« daje sistematski pregled kontinuiteta rada i rasta antifašističkog omladinskog pokreta u razdoblju prije rata, uglavnom od prelomne 1935. godine i posebno od 1939. godine kada je SKOJ obnovljen. To je neophodno upoznavanje s društvenim uvjetima i organizacionom podlogom masovnih akcija skojevaca, mladih komunista i antifašista, jer bez tih informacija bilo bi nemoguće razumijevanje i pravilno tumačenje široke revolucionarne borbe omladine Zagreba protiv fašističkog okupatora i ustaške strahovlade. Prikazani su organizacioni oblici i načini revolucionarnog rada radničke, srednjoškolske i studentske omladine, te povezanost njihovih akcija, kao i pregled borbene štampe SKOJ-a od 1935. godine i širokog Omladinskog pokreta za mir.

Treći dio — »*SKOJ za vrijeme okupacije i rad Mjesnog komiteta u Zagrebu*« — daje iscrpniji pregled djelovanja SKOJ-a od 1941. do 1945. godine i potpunu strukturu organizacije svih Mjesnih komiteta Zagreba, kao i sjećanje na karakteristike pojedinih poginulih sekretara Mjesnog komiteta. Uredništvo je svjesno da se mnogi podaci i imena često ponavljaju u nekim sjećanjima, ali je smatralo potrebnim da ta različita sjećanja o radu i svim ubijenim sekretarima MK SKOJ-a budu povezana i sakupljena na jednom mjestu.

Četvrti dio, pod naslovom »*Borbene akcije i otpor omladine u okupiranom Zagrebu*«, obrađuje u širom pregledu sve važnije borbene aktivnosti zagrebačke omladine za vrijeme rata.

Peti dio — »*Omladina u ustaškim logorima*« — prikazuje u jedanaest potresnih sjećanja autentična svjedočanstva preživjelih omladinaca-logoraša i

nekim svjedoka vremena o strahotama glavnih ustaških logora i o organiziranom antifašističkom otporu u pojedinim koncentracijskim logorima — prvi put tako široko i pregledno povezanih ličnih zapisa.

Drugi svezak Zbornika obuhvaća veći broj zapisa omladinskih sudionika povijesnih zbivanja u gradu prije rata i za vrijeme okupacije, kao i sjećanja na pojedine istaknute poginule omladinske aktiviste. Na kraju je posebna bibliografija s popisom najvažnijih članaka i knjiga o revolucionarnom omladinskom pokretu u Zagrebu.

Valja istaći da je Uredništvo Zbornika svjesno činjenice da je omladinski pokret širi i masovniji nego što je prikazan u dva sveska ove knjige. Prema tome, mnoga imena i brojne aktivnosti nisu spomenuta, iako su se radna grupa, Izdavački savjet i Uredništvo trudili da prikupe što više građe i zapisa iz kojih bi bila vidljiva djelatnost omladine Zagreba u ilegalnim uvjetima borbe.

Objavljivanje omladinskog zbornika u dva sveska ujedno je i poziv da se i dalje nastavi akcija na prikupljanju zapisa i sjećanja mladih sudionika tih povijesnih zbivanja u Zagrebu.

Zbornik će izvršiti svoj zadatak ako uspije upotpuniti spoznaju o jednom teškom, ali i slavnom vremenu u kojem je napredna omladina, rukovodena Komunističkom partijom i SKOJ-em, časno ispunila svoju dužnost u borbi za slobodu, nezavisnost, jednakost i bratstvo svih naših naroda i narodnosti.

Zahvaljujemo svim drugovima koji su požrtvovno radili na prikupljanju građe i brojnim suradnicima na njihovim priložima, kao i društveno-političkim radnicima i recenzentima koji su svojim primjedbama i savjetima pomogli da ovaj zbornik bude što sadržajniji.

Posebno zahvaljujemo Gradskoj konferenciji SSRNH Zagreba i drugim društveno-političkim organizacijama, Republičkom SIZ-u za kulturu i USIZ-u za kulturu Zagreb, koji su omogućili da se Zbornik objavi i tako bude dostupan širim slojevima čitalaca, naročito omladine.

Uredništvo